

ATERIA

Ateria.

Ihminen tulee monta kertaa päivässä pöytään aterioimaan perheen piirissä tai virallisilla pidoilla; siellä syödään niukuuden leipää – tai antaudutaan irstailuun. Pöydän jakaminen luo aterioivien välille yhteisen elämän yhteisön. Aterialla voi kuitenkin olla myös pyhä luonne sekä pakanallisissa uskonnoissa että Raamatussa. Ihminen voi istuutua epäjumalien pöytään ja liittyä demoneihin tai nauttia Herran aterian päästäkseen osalliseksi hänen ruumiistaan ja verestään. Tämän merkin kautta ihminen toteuttaa kaipuunsa yhteiseen olemassaoloon joko Jumalan tai alamaailman voimien kanssa.

I. IHMISTEN ATERIAT.

Raamatussa yksinkertaisinkin ateria on jo suuri inhimillinen ele: se on kohteliaisuuden osoitus vieraanvaraisuudessa (1. Moos. 18:1–5; Luuk. 24:29) tai kiitollisuuden ilmaus (Matt. 9:10), ilon merkki sukulaisen saapuessa (Tob. 7:9), tuhlaajapojan palatessa (Luuk. 15:22–32); siitä voi tulla ”kiitoksenanto Pelastaja-Jumalalle” (Ap. t. 16:34). Jos aterian ilon tulee olla täysi ja ylitsevuotava (Joh. 2:1–10; vrt. Saarn. 9:7, 5), ylellisyyden tavoittelua ei katsota suopeasti (vrt. Jud. 1:16), ei edes Salomon kohdalla (1. Kun. 10:5). Yltäkylläisyys rappeutuu myös mielettömäksi kohtuuttomuudeksi (Matt. 14:6–11; Luuk. 16:19), joka puolestaan voi kääntyä rangaistukseksi (Jud. 13:2). Autuas se, joka säilyttää riittävästi selvänäköisyyttä kuullakseen tässä asiassa Jumalan varoitukset (Dan. 5:1–20; Luuk. 12:19 f.)!

Kokemuksen opettamina viisaat ovat laatineet sääntöjä aterioilla käyttäytymistä varten: yksinkertaisia kohtuullisuuden neuvoja (Sananl. 23:20 f.; Sir. 31:12–22) tai varovaisuuden neuvoja (Sananl. 23:1 ff.; Sir. 13:3), moraalisen nuhteettomuuden vaalimista (Sir. 6:10; 40:29). Ennen kaikkea he ennustivat onnettomuutta sille, joka ei noudata vieraanvaraisuuden lakeja, ja tuomitsivat siten sen, joka pettää pöytäyhteisön luoman siteen: kerran saatana astuu Juudaksen sydämeen, kun tämä on juuri ottanut vastaan suupalan siltä, jonka hän on päättänyt kavaltaa (Joh. 13:18, 26 f.).

II. PYHÄT ATERIAT.

Raamatullisen idän jumalanpalveluksiin kuului salaperäisluonteisia pyhiä pitoja, joissa uhrieläimeen osallistumisen ajateltiin takaavan osallisuuden jumalallisiin voimiin. Israelia houkutteli jatkuvasti liittyminen tällaisiin jumalanpalvelusmuotoihin, olivatpa ne Moabista (4. Moos. 25:2) tai Kanaanista (Hes. 18:6, 11, 15; Hes. 22:9). Myös jahvismiin kuuluivat pyhät ateriat sen oikeaoppisessa muodossa (3. Moos. 3) tai jopa sen epäjumalanpalveluksellisessä jäljitelmissä, kultaisten vasikan palvonnassa (2. Moos. 32:6). Jokaisella lihalla sisältävällä aterialla oli pyhä luonne (1. Sam. 14:31–35); lopuksi jokaiseen juhlalliseen uskonnolliseen toimitukseen kuului uhriateria (1. Sam. 9:12 f.; vrt. 1. Sam. 1:4–18). Tämän pyhän aterioinnin täsmällinen merkitys ei ole selvä, ja se näyttää jääneen osittain hämäräksi israelilaisille itselleenkin (vrt. epävarmuutta, josta kertoo 3. Moos. 10:17); profeetat eivät viittaa siihen. Ajatusta siitä, että pyhät voimat otetaan tällä tavoin haltuun, ei esitetä missään; toisin on sen naiivi vastakohta, ajatus Jumalan ravitsemisesta uhriaterioilla (4. Moos. 28:2), josta psalmista ei enää halua kuulla (Ps. 50:12).

Eri perinteet ovat kuitenkin yhtä mieltä yhdestä asiasta: pyhä ateria oli riitti, jonka tarkoituksena ei ollut luoda vaan vahvistaa liitto, olipa kyse sukujen välisestä liitosta (1. Moos. 31:53; vrt. 1. Moos. 26:26–31), Daavidin ja hänen Voideltunsa välisestä liitosta (1. Sam. 9:22), liitosta hänen pappiensa kanssa (3. Moos. 24:6–9) tai hänen kansansa kanssa (2. Moos. 24:11; 5. Moos. 27:7). Samoin pääsiäisateria on muisto Liiton alun ihmeteosta (2. Moos. 12–13), ja ensihedelmien nauttiminen muistuttaa Jumalan jatkuvasta kaitselmuksesta omiensa hyväksi (5. Moos. 26).

Viides Mooseksen kirja järjestää tämän ajatuksen kokonaisuudeksi alistamalla ateriateeman iloiselle juhalle Jahven läsnäolossa (5. Moos. 12:4–7, 11 f.; 5. Moos. 14:22 f.; 5. Moos. 15:20; 5. Moos. 16:10–17): ainoa pyhä ateria on se, joka kokoaa koko kansan Jumalan läsnäolonsa paikaksi valitsemaan paikkaan ja jossa kansa muistelee kiitosta antaen Jumalan siunauksia ja ylistää häntä omilla lahjoillaan. Puhuttu, laulettu tai tanssittu juhlanvietto nousee tässä aineellisen pitoaterian edelle. Tätä kehitystä, joka voidaan havaita myös kristillisissä liturgioissa, edisti profeettojen kiistely liian aineellista uhria koskevan käsityksen kanssa ja siihen liittyvä ylistysuhrin korottaminen, huulten hedelmä: ”Iloitse, Jerusalemi! Jahve, sinun Jumalasi, on keskelläsi; hän riemuitsee sinusta ilosta, uudistaa sinut rakkaudellaan, tanssii puolestasi riemuhuudoin” (Sef. 3:14–17; vrt. Jes. 30:29; Neh. 12:27–43). Tämä teema on keskeinen uuden lain uhrin ymmärtämiselle (Hepr. 13:9–16).

III. Kristuksen ateriat.

Ihmisten aterioiden juhla saa täyden merkityksensä, kun Ihmiseksi tullut Jumala on niissä läsnä. Hän on ystävä, joka kutsutaan Lasaruksen perheen pöytään (Luuk. 10:38–42) ja Kanan hääjuhlaan (Joh. 2:1–11). Hän ottaa vastaan fariseus Simonin kutsun, mutta ottaa silloin vastaan myös katuvan syntisen naisen tunnustuksen (Luuk. 7:36–50). Hän jakaa epäroimattia aterian publikaanien, Matteuksen (Matt. 9:10) tai Sakkeuksen (Luuk. 19:2–10), kanssa.

Läsnäolollaan Jeesus antaa aterioille niiden täyden arvon. Hän kokoaa omansa yhteiseen pöytään ja lausuu itse siunauksen (Matt. 14:19; Matt. 15:36). Hän hyväksyy vieraanvaraisuuden lait (Luuk. 7:44 ff.); hän suosittelee nöyrästi viimeiselle sijalle asettumista (Luuk. 14:7–11) ja köyhästä Lasaruksesta huolehtimista (Luuk. 16:21). Jumalan lahjoja

jakaessaan nämä ateriat toteuttavat jo Vanhan testamentin messiaaniset ennusmerkit: ilo (Matt. 9:15), anteeksianto (Luuk. 7:47), pelastus (Luuk. 19:9) ja lopulta yltäkylläisyys, kun Jeesus itse kattaa pöydän erämaassa nälkäiselle väkijoukolle (Matt. 14:15–21). Paluu paratiisin autuuteen ja Egyptistä lähdön ihmeiden uudistuminen (Joh. 6:31 ff.; vrt. 2. Moos. 16:18): nämä Kristuksen teot ennakoivat myös toista pitoateriaa, Eukaristiaa, ja sen kautta eskatologista juhla-ateriaa.

Odottaessaan paluutaan Jeesus asettaa alulle uuden liiton aterian, joka sinetöidään hänen veressään. Mannan sijasta hän antaa siinä ravinnoksi lihansa, todellisen ”elävän leivän”, joka annetaan maailman elämän puolesta (Joh. 6:31 ff.; Joh. 6:48–51). Tämä ateria jatkaa niitä aterioita, jotka aikanaan kokosivat hänen omansa veljellisesti hänen ympärilleen ja joihin ehkä jo kuului leipää ja viiniä. Hän antaa sitä kuitenkin edeltää jalkojen pesemisen, joka ilmaisee symbolisesti eukaristisen toimituksen uhriluonteen ja muistuttaa, että nöyryyttä ja rakkautta tarvitaan, jotta pyhään ehtoolliseen voisi osallistua kelvollisesti (Joh. 13:2–20).

Pääsiäispäivänä Ylösnousut ilmestyy omilleen aterialla (Luuk. 24:30; Joh. 21:13). Jerusalemin ensimmäinen yhteisö uskoo elävänsä uudelleen ateriat Ylösnousseen kanssa (Ap. t. 1:4), kun se murtaa leipää uudelleen iloiten ja veljellisessä yhteydessä (Ap. t. 2:42, 46).

Paavalin mukaan Eukaristiaan osallistumisen ensisijainen edellytys onkin rakkaus (1. Kor. 11:17–33). Näin hän opettaa pyhien aterioiden kaksi ulottuvuutta: itsessään ne ovat ”sakramentaalinen” ateria, sillä jokainen, joka syö tätä leipää, on yhtä Herran kanssa ja hänen kauttaan kaikkien kanssa (1. Kor. 10:17); mutta tämä ateria ei vielä ole lopullinen ateria: se julistaa, että Herra palaa eskatologista juhla-ateriaa varten.

IV. ESKATOLOGINEN JUHLA-ATERIA.

VT:n viisaat käyttivät juhla-aterian kuvaa kuvaamaan iloa, jonka Viisauden juhla-ateria tuottaa (Sananl. 9:1 f.). Aikojen lopulla Jahve valmistaa kaikille kansoille ainutlaatuisen juhla-aterian (Jes. 25:6; vrt. Jes. 65:13), johon osallistuvat kaikki nälkäiset, ”vaikka heillä ei olisi rahaa” (Jes. 55:1 f.). Jeesus lupaa opetuslapsilleen tämän autuuden (Matt. 5:3, 6). Se toteutuu hänen parusiassaan: kaikki, jotka ovat vastanneet uskossa kuninkaan kutsuun, asettuvat juhla-aterialle (Luuk. 22:30) juomaan uutta viiniä (Matt. 26:29) Abrahamin, Iisakin ja Jaakobin kanssa taivasten valtakunnassa (Matt. 8:11), jos heillä vain on häävaate (Matt. 22:11–14); ja jos palvelijat ovat uskollisia valvomaan, Herra vyöttäytyy, käskää heidät pöytään ja kulkee heidän luotaan toisensa jälkeen ”palvelemaan” heitä (Luuk. 12:37). Ateria, jolle kaikki kootaan yhteen, mutta jolla jokainen on kahden kesken Herran kanssa: ”Katso, minä seison ovella ja kolkutan. Jos joku kuulee ääneni ja avaa oven, minä tulen hänen luokseen aterioimaan, minä hänen luonaan ja hän minun luonani” (Ilm. 3:20).

PMG

Katso myös: → Jäähyväiset NT I – Liitto AT I 3 ; NT I – Kommuunio – coupe I – eucharistie – faim-soif AT I 1 – Ravinto – Leipä – paque – Valtakunta NT I 2 – Uhri AT II 1 ; NT II 1 – vin